INTERCEPT

Monitoring van de handel in exotische dieren, wild vlees en de pathogenen die zij dragen

Contract - B2/ 223 / P3 / INTERCEPT

Samenvatting

Achtergrond

Er worden dagelijks dieren en dierlijke producten in België ingevoerd, deels legaal, deels illegaal. In België zijn verschillende overheidsinstanties op federaal niveau bevoegd voor de controle en registratie van de legale en illegale invoer van vlees, dierlijke producten, in het wild levende dieren en exotische huisdieren. Elke instantie werkt momenteel echter binnen haar eigen kader en verzamelt gegevens die zijn afgestemd op haar specifieke behoeften. Een essentieel onderdeel van het actieplan ter bestrijding van de illegale invoer van exotische dieren en wildvlees, met name om het risico op de invoer en verspreiding van zoönotische ziekteverwekkers te verminderen, is het verkrijgen van een wetenschappelijke evaluatie van de omvang en de risico's van de handel in exotische dieren en wildvlees op basis van een geïntegreerde gegevensverzameling.

Doelstellingen

INTERCEPT had tot doel een duurzame werkwijze te ontwikkelen voor het toezicht op de invoer van exotische dieren en wildvlees in België en de daarmee samenhangende gezondheidsrisico's. Dit omvatte het in kaart brengen van de routes, instanties en bestaande gegevensbronnen die bij deze handel betrokken zijn; het ontwerpen en opzetten van een prototype van een gecentraliseerde database met gebruiksvriendelijke tools voor gegevensinvoer; het opstellen en in de praktijk testen van gestandaardiseerde protocollen voor het verzamelen van monsters en gegevens (zowel voor biologische onderzoekers als voor niet-onderzoekers); het opstellen en valideren van laboratoriumprotocollen voor soortidentificatie op basis van DNA-barcoding en voor onbevooroordeelde metagenomische detectie van pathogenen; het gebruik hiervan om de taxonomische diversiteit van onderschept vlees en de daarin aanwezige pathogenen te karakteriseren; en het vertalen van alle bevindingen naar concrete aanbevelingen ter ondersteuning van de besluitvorming, die via specifieke workshops werden verspreid onder beleidsmakers en belanghebbenden.

Conclusies

Het project heeft de Belgische instanties voor invoercontrole en hun gegevensbronnen in kaart gebracht, waarbij een aanzienlijke versnippering aan het licht is gekomen. We formuleerden specifieke aanbevelingen voor harmonisatie en digitalisering. Voortbouwend hierop is een prototype van een gecentraliseerde database ontwikkeld, waaruit blijkt dat de integratie van deze bronnen technisch haalbaar is, hoewel dit wordt bemoeilijkt door een gebrek aan gegevensharmonisatie. We bieden een stappenplan aan voor een toekomstige geharmoniseerde, interoperabele en uiteindelijk FAIR-conforme database.

Er werden gestandaardiseerde protocollen voor vleesbemonstering en laboratoriumonderzoek opgesteld, getest en verspreid voor de identificatie van diersoorten en de detectie van pathogenen. Met toepassing hiervan werden 637 vleesmonsters genomen tijdens 28 bagagecontroles en 8 bagagevernietigingsacties (augustus 2023–december 2024); 569 werden tot op soortniveau geïdentificeerd, waarvan 24,6% werd bevestigd als wildvlees van ten minste 25 soorten (waarvan 17 op de CITES-lijst staan). Bij een metagenomische screening van 35 monsterpools werden virussen aangetroffen in 88,6% van de pools, en virussen die vanuit veterinair of zoönotisch oogpunt zorgwekkend zijn in 74,3% van de pools, waaronder vijf door de WOAH op de lijst geplaatste pathogenen (Afrikaanse varkenspest, aviaire influenza, de ziekte van Newcastle, infectieuze bronchitis, peste des petits ruminants). Gedomesticeerd vlees vertoonde een hogere prevalentie van deze goed gekarakteriseerde pathogenen, terwijl het virome van wildvlees in vergelijking daarmee nog onderbelicht is.

De routekaart voor een duurzame monitoring van de invoer van exotische dieren, wildvlees en de ziekteverwekkers die deze dieren bij zich dragen, wordt voorgelegd aan de FOD Volksgezondheid.

Keywords: handel in wilde dieren; wildvlees; vlees van gedomesticeerde dieren; biodiversiteit; databank; DNA-barcoding; veterinaire ziekten; surveillance van zoönosen; metagenomica